सा मञ्जुला कोकिला

बाल मोदिनी

• म.वि.कोल्हटकरः

वैकुण्ठलोके मन्दं मन्दं वहति वायुः । सर्वत्र सुखस्य शान्त्याः च अधिराज्यम् । तपोधनाः भक्ताश्च गायन्तः नृत्यन्तः भगवतः विष्णोः पादसेवनं कुर्वन्ति ।

यत्र यत्र भक्तेः परमोत्कर्षः भवति तत्र तत्र अमृत-बिन्दुलाभः भवति । एतदर्थं पर्याप्तमात्रया अमृतसञ्चयः आवश्यकः । अतः श्रीविष्णुः गरुडम् आज्ञापयति - ''हे पक्षिराज ! भवान् सत्वरं स्वर्गलोकं गच्छतु । मम भक्तानां कृते शीघ्रम् अमृतम् आनयतु'' इति ।

आज्ञाधारकः गरुडः सत्वरं प्रस्थानम् अकरोत् । सः महता वेगेन स्वर्गम् अगच्छत् । तत्र एकं स्वर्णकुम्भम् अमृतेन पूरितवान् । चञ्च्वा कुम्भं गृहीत्वा ततः विष्णुलोकं प्रत्यागन्तुम् अन्तरिक्षमार्गेण प्रयाणम् आरब्धवान् ।

गरुडस्य रूपं स्वयमेव आकर्षकम् । तस्य दर्शनं विलोभनीयम् । तेन धृतः सुवर्णकुम्भः इदानीं सूर्यस्य किरणैः अत्यधिकं दीप्तिमान् आसीत् ।

गरुडः गन्धर्वलोकस्य मार्गेण आगच्छन् आसीत् । गन्धर्वलोके तदा नृत्य-गीतादयः कार्यक्रमाः प्रवर्तन्ते स्म । सर्वत्र कलायाः उत्कटः विलासः दृश्यते ।

मञ्जुला काचित् गन्धर्वकन्या । सा यौवनसम्पन्ना सुललिता चारुगात्री । तस्याः नासिका चम्पककलिका इव । वर्णः च गर्भकेतकी । रूपगर्विता सा मधुमधुरं गायति । साक्षात् इन्द्रदेवः अपि मञ्जुलायाः गानविषये लुब्धः आसीत् ।

गानविद्याविलासिनी मञ्जुला अधुना सुस्नाता अस्ति । गवाक्षेण सा आकाशदर्शनं कुर्वती आसीत् । मनोहरे नीलाकाशे वेगेन गच्छन् पक्षिश्रेष्ठः गरुडः तया दृष्टः ।

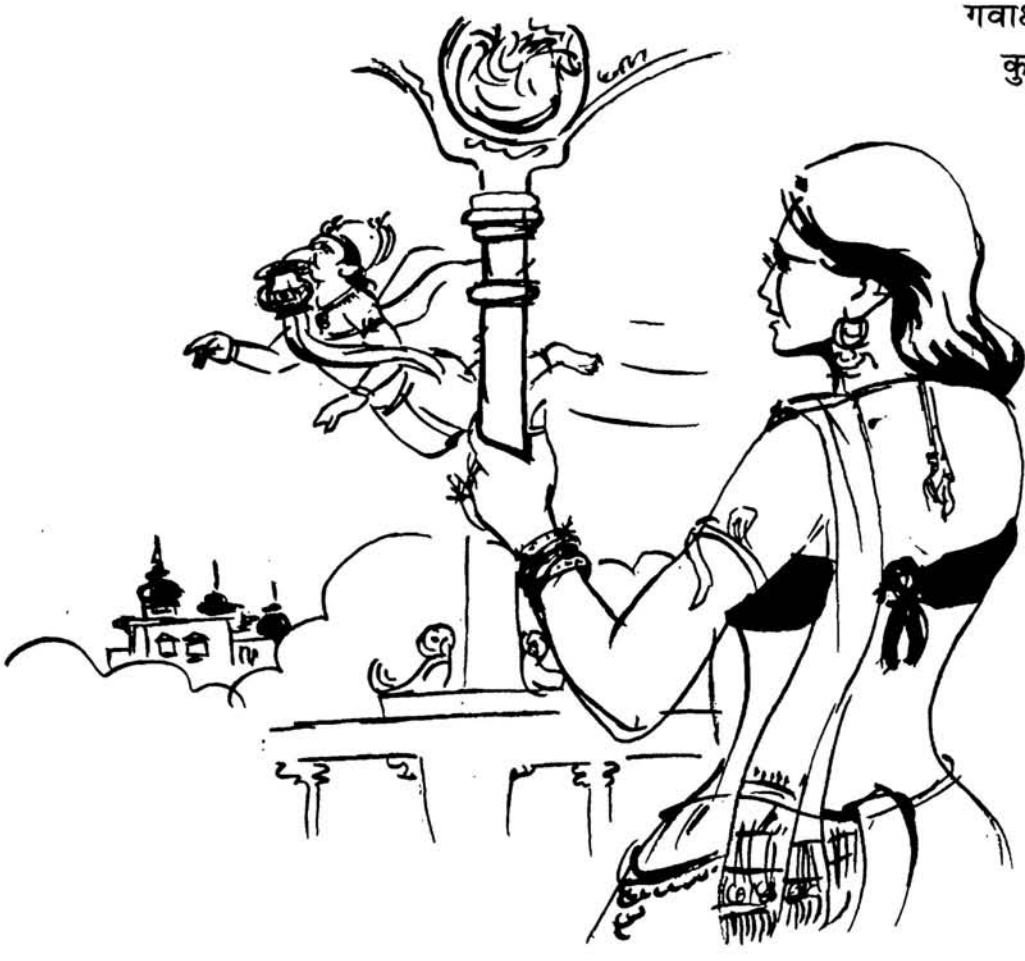

मञ्जुला विस्मिता जाता । सापि सत्वरम् आकाशम् उत्पतति । गरुडस्य मुखे स्वर्णकुम्भं दृष्ट्वा सा ज्ञातवती यत् अस्मिन् कुम्भे अवश्यम् अमृतम् एव अस्ति इति ।

सा वेगेन गरुडस्य अनुधावनं कृतवती । तं प्रार्थितवती च - ''हे पक्षिराज ! कृपया मह्यमपि बिन्दुमात्रम् अमृतं ददातु । भवान् मम भ्राता । मम उपकारं